

**DOPRINOS POLJOPRIVREDNOG INSTITUTA OSIJEK RAZVOJU
SJEMENARSTVA HRVATSKE**

Ivan Đurkić

Izlaganje na znanstvenom skupu
Primljeno: 10. 12. 1993.

Poljoprivredni institut Osijek bliži se stogodišnjici kontinuiranog postojanja i rada. Sporno je točno vrijeme njegovog osnutka. Prema nekim novim podacima već je prešao stogodišnjicu djelovanja. (Ako osnivanje pokušališta u 1878. godini Slavenskog gospodarskog društva smatramo početkom rada). No neosporno je to da je bio prva poljoprivredna znanstvena ustanova u Slavoniji. U svom dugom postojanju mijenjao je naziv, djelatnost rada, organizacijski oblik i veličinu, stalno se prilagođavajući potrebama prakse kako bi mogao dati što veći doprinos razvoju poljoprivredne proizvodnje. Danas je Poljoprivredni institut Osijek poznata i priznata znanstvena ustanova sa jakom materijalnom i kadrovskom osnovom unatoč štetama koje je pretrpio u ovome ratu koji se doslovno vodio na njegovim površinama i objektima. (Direktna ratna šteta, verificirana od službenih organa za procjenu ratne štete, iznosi 27 milijuna njemačkih maraka.)

Povijesne okolnosti u kojima se razvijao i djelovao Institut nisu mu bile naklonjene. Osnovan još u vrijeme Austro-Ugarske monarhije trebao se značajnije razvijati u novoosnovanoj državi Jugoslaviji. No nakon osnutka nove države započeo je snažan pokret centralizacije na svim područjima. Tako su mogućnosti bržeg razvoja bile ograničene iz prostog razloga nedostatka financijskih sredstava koja su u to vrijeme pristizala isključivo iz državnih izvora. U jednom momentu došlo je dekretom države i do ukinuća ove ustanove. No zbog ugleda koji je uživao Banska uprava je ostavila Agrobotanički odsjek. Rad ustanove u vrijeme drugog svjetskog rata nije prestajao iako se odvijao uz velike poteškoće. (I tada kao i danas polje instituta je bilo prošarano prokopima kojima se štitio grad Osijek).

Početakom 60-tih godina Institut bilježi značajniji napredak. U to vrijeme značajno osnažuje materijalnu osnovu rada koja je osnovni preduvjet za znanstveno-istraživački rad.

Djelatnost Instituta u svim razdobljima rada je bila usko vezana uz razvoj poljoprivredne proizvodnje Slavonije i Baranje. Jedna od najvažnijih djelatnosti je bila i briga za osiguranje kvalitetnog sjemena kao osnove uspješne proizvodnje te obrazovanje poljoprivrednih proizvođača u svim fazama proizvodnje poljoprivrednog sjemena.

Kako danas govorimo o stotoj obljetnici Hrvatskog sjemenarstva možemo reći da se uglavnom vremenski podudaraju obljetnice Hrvatskog sjemenarstva i Poljoprivrednog instituta Osijek i ovdje možemo postaviti pitanje: Koji je doprinos

¹⁾ RH 54000 Osijek Poljoprivredni institut Osijek
Mr. - Institute of Agriculture Osijek

Poljoprivrednog instituta Osijek u razvoju Hrvatskog sjemenarstva?

Odgovor na ovo pitanje nije ni brz ni jednostavan. U svakom slučaju sveukupno djelovanje Instituta na području sjemenarstva je dio Hrvatskog sjemenarstva. Kako su usporedno rasli i stasali oni su se nadopunjavali.

Doprinos Poljoprivrednog instituta Osijek u razvoju Hrvatskog sjemenarstva može se sintetizirati kroz sljedeće aktivnosti:

1. Utvrđivanje odgovarajućeg sortimenta
2. Populariziranje upotrebe kvalitetnog sjemena i njegov značaj
3. Proizvodnja i organizacija proizvodnje kvalitetnog sjemena
4. Izgradnja specijaliziranih centara za čuvanje i doradu sjemena
5. Organizacijsko povezivanje svih sudionika u procesu proizvodnje i plasmana sjemena
6. Osposobljavanje kadrova za vođenje sjemenarstva
7. Unapređenje tehnologije proizvodnje i tehnike dorade i čuvanja sjemena
8. Osuvremenjivanje zakonske regulative iz oblasti sjemenarstva
9. Uključivanje Hrvatske u međunarodnu podjelu rada u oblasti sjemenarstva

Stručnjaci putem pokusa utvrđivali su u početku sorte a kasnije i hibride, koji po svojim gospodarskim vrijednostima najbolje odgovaraju proizvođačima s obzirom na njihove potrebe i dostignutu razinu agrrotehnike kao i tehnike kojom su raspolagali. U početku to su bile lokalne populacije i sorte a u kasnijem periodu introdukcija stranih sorata i hibrida. U ovom vremenu bilježimo i početke vođenja stručne brige o sjemenu. Isto tako u tom vremenu počinje i rad na stvaranju vlastitih kreacija što je na kraju rezultiralo potpunim uvođenjem vlastitih kreacija u proizvodnju sjemena i njegovu upotrebu od strane najšireg kruga poljoprivrednih proizvođača. Upravo tada bilježimo i najveće povećanje prinosa ratarskih kultura kod nas.

Populariziranje upotrebe kvalitetnog sjemena je oduvijek bila stalna aktivnost stručnjaka Instituta. U tom smislu Poljoprivredni institut je razvio čitav sustav aktivnosti kako pristupi poljoprivrednom proizvođaču i uvjeriti ga u sve prednosti upotrebe kvalitetnog sjemena. Organiziranjem stručnih predavanja, objavljivanjem stručnih savjeta u stručnim novinama i časopisima, obraćanje putem radija i televizije. Organiziranje stručnih seminara i simpozija, dana polja ima za cilj unaprijediti poljoprivrednu proizvodnju upotrebom kvalitetnog sjemena. Osim tog Institut i materijalno pomaže mnoge stručne ustanove koje na terenu rade direktno sa proizvođačima.

Poljoprivredni institut Osijek je veliki proizvođač visoko kvalitetnog sjemena. na svojim površinama i površinama poljoprivrednih proizvođača proizvodi i organizira proizvodnju kvalitetnog sjemena za potrebe Hrvatske poljoprivrede i značajan dio sjemena i izvozi. Tako u ovoj godini osigurava za domaće potrebe oko 70% potrebe sjemena ozima pšenice, gotovo 100% potreba sjemena ozimog i jarog ječma, 30% potreba sjemena hibridnog kukuruza, 80% potreba sjemena hibridnog suncokreta, 70% potreba sjemena soje, 90% potreba sjemena lucerne itd. Bez ove proizvodnje Hrvatska bi imala značajnih poteškoća za osiguranje

kvalitetnog sjemena odgovarajućih selekcija a da ne govorimo i o materijalnoj vrijednosti sjemena.

Poljoprivredni institut Osijek je bio među prvima koji je ukazivao potrebu izgradnje specijaliziranih centara za prihvata i doradu sjemena. Naime, sve dok nisu bili izgrađeni doradbeni centri proizvodnja kvalitetnog sjemena je bila upitna i vrlo rizična. Često puta se dogodilo da se uspjelo u polju proizvesti dovoljno kvalitetnog sjemena ali je ono propadalo ili izgubilo kvalitet radi nemogućnosti pravovremenog ubiranja, sušenja, skladištenja i čuvanja. Upravo na području djelovanja Instituta osnovana su i prva sjemenska poduzeća sa doradama sjemena: Oranica u Osijeku, Sjemeslavonija u Vinkovcima i druga. Na iskustvima prvih doradbenih centara i mogućnošću ostvarenja većeg dohodka na proizvodnji sjemena razvili su se i ostali doradbeni centri u Hrvatskoj. Osnivanje i razvoj novih centara stručno i materijalno je pomogao Institut. Tako da danas kada imamo dvadesetak doradbenih centara predstavljamo u europskim razmjerima sjemensku velesilu. Na našem prostoru proizvodi se sjeme koje koriste proizvođači diljem Europe.

Radi što uspješnije i veće proizvodnje i plasmana sjemena Poljoprivredni institut u Osijeku je uočio potrebu interesnog povezivanja u jednu cjelinu svih sudionika u procesu proizvodnje i plasmana sjemena. Tako je 1974. godine uspio povezati u Poslovnu zajednicu za sjemenarstvo Osijek sve proizvođače i doradivače sjemena vlastitih kreacija na području ondašnje Jugoslavije. Tako stvorena asocijacija je bila respektabilan čimbenik u hrvatskom sjemenarstvu a posebno kod inozemnih kupaca sjemena. Tako organizirani lakše smo prebrodili stresne situacije koje u pravilu prate ovu djelatnost. Istovremeno Institut je bio i aktivni kreator organiziranja hrvatskog sjemenarstva putem Sjemeservisa Zagreb.

Usvajanjem proizvodnje sjemena i izgradnjom doradbenih centara na ovom području ukazala se i potreba za većim brojem visoko obrazovanih kadrova koji će voditi sjemenarstvo. Tako je Poljoprivredni institut Osijek u suradnji sa nadgovornijim subjektima u regiji i tadašnjoj Republici Hrvatskoj osnovao visoku školsku ustanovu pod imenom Visoka poljoprivredna škola, koja je kasnije izrasla u Poljoprivredni fakultet s ciljem školovanja kvalitetnog kadra za ukupne potrebe poljoprivredne a posebno onaj dio kadra potrebnog sjemenarstvu, koje se brzo razvijalo. Daljim razvojem sjemenarstva na ovom prostoru ukazala se potreba i za stručnjacima uske specijaliziranosti, te je na Poljoprivrednom fakultetu u Osijeku organiziran i postdiplomski studij iz Sjemenarstva, a koji su uglavnom vodili i vode stručnjaci stalno zaposleni na Institutu.

Osim ovoga Instituta u suradnji i sa drugim ustanovama organizira stručne seminare nakojima se traže rješenja za pojedina pitanja iz proizvodnje i dorade sjemena.

Stručnjaci Instituta kontinuirano rade na izučavanju novih tehnologija proizvodnje, dorade i čuvanja sjemena s ciljem unapređenja kvalitete sjemena i postizanja što veće ekonomičnosti i profitabilnosti proizvodnje sjemena. Pozitivni rezultati se ogledaju kroz stalno povećavanje proizvodnje sjemena i financijskih efekata.

Proizvodnju sjemena, kao višu proizvodnju poljoprivredne proizvodnje, prati i posebna zakonska regulativa, kojom se određuju kriteriji proizvodnje i kriteriji kvalitete. Stalnim povećavanjem ove proizvodnje i uvođenjem novih tehnologija u postupke dorade sjemena bilo je važno da se i zakonska regulativa postupno prilagođava svakoj nastaloj situaciji sa ciljem da se zaštite korisnici sjemena. Ovo je posebno postalo važno onog momenta kada smo sa svojim sjemenom izašli na europsko i svjetsko tržište. Bilo je nemoguće prodati sjeme u inozemstvu a da nismo prije toga u naše propise ugradili standarde kontrole u proizvodnji sjemena kao i njihove kriterije kvalitete sjemena. Stručnjaci Instituta su na temelju spoznaja do kojih su dolazili u kontaktiranju sa inozemnim partnerima pravovremeno kontaktirali naše državne organe i inicirali rasprave i izmjene pojedinih zakonskih rješenja, kako naše zakonodavstvo ne bi bilo kočnica razvoju sjemenarstva. S ponosom možemo reći da smo u jednom dijelu bili kreatori jednog modernog, dovoljno liberalnog i vrlo stručnog zakona o poljoprivrednom sjemenu kojeg prihvaćaju sve napredne zemlje.

Poljoprivredni institut Osijek je djelatnost proizvodnje sjemena razvio i izvan regionalnih i državnih okvira. Pravovremeno shvativši sav značaj proizvodnje sjemena kako u stručnom tako i u materijalnom pogledu okrenuo se svijetu. U početku je to bilo traganje za odgovarajućim kreacijama i sjemenom koje tada nismo imali. Danas je to obrnuto. U nekoliko europskih i azijskih zemalja proizvodimo sjeme za njihove potrebe. Imajući u vidu put koji je trebalo proći ne može a da ne budemo zadovoljni. U nekoliko zemalja prošli smo pionirski put izgradnje infrastrukture potrebne za uspješnu proizvodnju sjemena. Kroz ovakav rad stekli smo kao Institut a i kao država velika priznanja i afirmirali Hrvatsku kao zemlju na koju mogu mnogi računati u razvoju vlastitog sjemenarstva. Takvim radom uključili smo i sebe i Hrvatsku u međunarodnu podjelu rada u području sjemenarstva.

Iz svega izrečenog pokušali smo ukratko odgovoriti na pitanje; Što je dao Poljoprivredni institut Osijek u stogodišnjem razvoju hrvatskog sjemenarstva? Naš odgovor je: puno.

To potvrđuju naši rezultati, stručnjaci izrasli na vlastitim rezultatima koji predstavljaju ovaj Institut i državu Hrvatsku u mnogim institutima i institucijama diljem svijeta.